

Гөлфизәр Абдрахманова

НЭНИ ДУСЛАРГА

Нәни дусларга

Төмән
Өлкә татар китап нәшрияты
2006

УДК 820/89 (470)
ББК 84.2 (2Рос-Тат)-5
А12

Абдрахманова Г.Х.

А12 Нәни дусларга: Шигырьләр, табышмаклар. – Төмән өлкә татар китап нәшрияты, 2006. – 52 бит.

ISBN 5-94725-061-6

УДК 820/89 (470)
ББК 84.2 (2Рос-Тат)-5

ISBN 5-94725-061-6

© Төмән өлкә татар китап нәшрияты, 2006
© Оформление. Издательский центр «Академия», 2006

Гөлфизэр Хэйретдин кызы Абдрахманова Омски өлкәсе Тевриз районының Байбы авылында туган. Иртеш елгасы ярында кие-калын урманнар белән уратылып алынган табигать кочагында су агышлары, кошлар сайравы, шаулап килгән язлар белән сокланып үскән ул.

Язмыш аны нинди һөнәр юлларына китереп чыгарса да, гүзәллек белән соклану хисе, туган телгә, халкыбызга, милли моңнарыбызга булган мэхәббәте һәрчак аңа юлдаш булган. Туган авылында урта белем алып, Омскида елга һәм кооперация техникумын тәмамлаганнан соң, сәүдә, элемент һәм елга транспортында хезмәт итеп тормыш тәҗрибәсе тулап алганнан соң, туган авылы чакырып кайтара аны. Байбыда ул 15 ел мәдәният йорты белән житәкчелек итә, анда яңадан күңеленә якын туган тел, милли моңнар дөньясына чума, шигърият дөньясының ишәкләрен ачып керә, күңеленнән ташып чыккан хисләрен шигъри юлларга сала башлый.

Бүгенге көндә Гөлфизэр Тубыл шәһәрәндә яшәп иҗат итә. Аның шигырьләрендә туган якка, туган телгә булган мэхәббәт хисләре, Изге Ана, милләт язмышы, тынычлык һәм сугыш афәты темалары аеруча тирән чагыла. Аның беренче “Себер ягым” дип аталган шигырьләр җыентыгы 2003 елда Төмән өлкә татар китап нәшриятендә басылып чыга.

Менә бу җыентыгында аның балалар өчен язган шигырьләре тулган. Әлегә кадәр заманыбызның төрле жилләре айкалдырып-чайкалдырып тудырган уй-хисләрен түгеп язган каләм тибрәтүчегә самими, хыялый балалар күңелен ачып салу җиңел генә бирелмәгәндер.

Бу китапны кулына алып карап чыккан укучы Гөлфизэрнең нәниләр өчен иҗат иткән шигырьләрен, аның дөньяны яңа таный башлаган хыялый балалар дөньясына атлап кергән беренче адымнары итеп кабул итәр, аңа бу тылсымлы дөняда иҗат уңышлары теләр, дигән ышаныч белән авторның яңа китабын тәкъдим итәбез.

Бибинур САБИРОВА

КУЯН БҮЛҮГЕ

Алып кайтты урманнан
Куян бүлөгә әти.
— Син куяндай җитез булып
Үс, улым, — диде әни.

Мин шул көннән үсәмен,
Урамнарны гизәмен;
Йөгөрөк малайга әйләндем,
Җитезлекне сизәмен.

Килеште куян бүлөгә!
Узышырга килегез.
Куян кебек куркак булып
Үсмәм, дуслар. Белегез!

ЗИЛӘ

Килеп керсәм мин өйгә,
Елап утыра Зилә;
– Нәрсә булды? Ник елуйсың?
Берәр хәл булды мәллә?

– Еламыйча нишлим соң?
Еларга туры килде...
Төшөп киткән йогыртымны
Мәче ашап бетерде.

АЛМАЗ РӘСЕМ ЯСЫЙ

Рәсем ясарга ярата
Бәләкәй малай Алмаз,
Әнисе бирә буяулар:
– Мә, улым, яса да яз.

Чуар тавык тары чүпли...
Рәсем төшерә малай.
Чү! Нигәдер тавыгы
Дүрт аякланган болай?

– Дүрт аяклы тавык булмый, –
Дип аңлата әнкәсе;
– Киләсе заман тавыгын
Ясадым, – ди бәбкәсе.

АКБАЙ

Акбай дигэн көчегем бар.
Ул эле бик кечкенә.
Суык тисә, мин төчкерәм,
Көчегем дә төчкерә.

Үзе шаян, үзе усал...
Берүк күзем тимәсен!
Мине яклап ярсып өрә,
Көчек кенә димәссең.

БАКАЛАР

Жәен ямьле су бую.
Куаклар анда кую.
Шул куаклар арасында
Яши кемнәр жәй бую?

Чыр-чу килә су бую,
Жәй бую – бака тую!
Шаян, наян бакаларның
Бернәрсәдә юк ую.

Рәхәт яши бакалар!
Баталар да калкалар...
Судан чыккач, хозурланып
Сырт кыздырып яталар.

ТАҢ АТА

Таң этәчләрә кычкыра:
– Кикрикүк, тә, кикрикүк!
Ятма озак, таң ата бит,
Уяныгыз хәзер үк!

Кояш чыкты ялт итеп
Этәчләр тавышына.
Жылысын сибә башлады
Һәр жәнлек куышына.

Уянды агач, куаклар,
Уянды кош, бөжәкләр.
Башларын горур күтерде
Аландагы чәчәкләр.

Гөлчәчәкләр тибрәлешеп,
Хуш исләр тараталар.
Шулай итеп бал кортларын
Үзләренә тарталар.

Әйлән-бәйлән уйный-уйный
Ак күбәләкләр оча.
Кояшның жылы нурлары
Аларны назлап коча.

Якты көнне каршыларга
Һәр тереклек уянды.
Кояшның жылы нурына
Барысы да куанды.

ӘТӘЧ

– Кикрикүк-кикрікүк,
Миндә тавык унике;
Берсен дә ятка бирмим –
Алар бар да минеке!

Көязләнеп йөргән була,
Яшь чебешләрне күрсә.
Әтәчләнеп кунган була,
Башка әтәчләр керсә.

Әтәчләнеп киткән иде,
Беркөн кайтты боегып;
Башы тишек, аяк аксак,
Беткән йоны коелып.

Инде хәзер мескен әтәч
Моңлана да моңлана.
Яшь чебешләргә күренми –
Үз-үзеннән хурлана...

“ИКЕ”ЛЕ

– Әбекәем, әбием,
Өйдә микән этием?
“2”ле алып кайттым,
Ничекләр итеп әйтим?

Әткәй каеш уйнатыр,
Әнкәй елап туктатыр;
Сеңелкәем-сылукаем
Мине көлеп юатыр.

Алып кайтсам “5”лене,
Әткәй “Афәрин!” дия;
“Улым миңа охшаган” дип,
Шатланып мине сөя.

Инде нишлим бу юлы?
Алып кайттым “2”ле...
Әти-әнинең кәефен
Кырачакмын, билгеле.

ШӘҺӘР КЫЗЫ

Әниемнән көн саен
Йогыртлар, каймак сорыйм.
Монда бетте. Авылга
Кайтырга хәзер уйлыйм.

Эльвира мин – шәһәр кызы,
Милки вей сорап дулыйм:
– Алып барыгыз авылга!
Сьердан үзем сорыйм.

– Киттек, – диде, – әнкәсе,
Риза булды бәбкәсе.
Алып килде сыерны
Оныгына әбкәсе.

— Сөтлебикә, жанкаем,
Ашыйсым килә йогырт!
Шәһәрдән килгән кызыйга
Алып кил тизрәк, йөгерт!

Милки вей миңа кирәк,
Эремчек һәм дә каймак.
Тәмле иттереп пешерсен
Әбием сөттә коймак.

Сорыйм йогырт, милки вей,
Ә сыер һаман бирми.
Рекламадагы сыер кебек
Әйткән сүзендә тормый.

Сыер миңа карамый да,
Ашый да ашый үлән...
— Әй, сыер, йогырт бир!
Бирмәсән, ачка үләм...

КОШЛАРГА

Кышлар житте, балалар,
Азык кирэк кошларга.
Нәрсә табып ашасыннар
Шундый салкын кышларда?

Кошкайларга нәни жимлек*
Ясап элик, балалар.
Сезгә кунакка килерләр
Песнәк, чәүкә, каргалар.

Хуш киләсез, кошкайлар!
Рәхәтләнеп ашагыз.
Салкыннарга бирешмичә
Үтсен сезнең кышыгыз!

* Нәни жимлек – маленькая кормушка.

АЛМА

Алма сорый әнисеннән
Безнең бәләкәй Алма.

– Өстәлдә энә алма бар,
Әйдә, ал, аша алма.

– Бәләкәймен, буюм житми
Алырга, әни, алма.

Алып бирсәң, әйтер сиңа
Рәхмәтен кызың Алма.

Кып-кызыл матур алманы
Сайланып алды Алма.

– Аша, үс тизрәк, бәбкәем,
Бәләкәй булып калма.

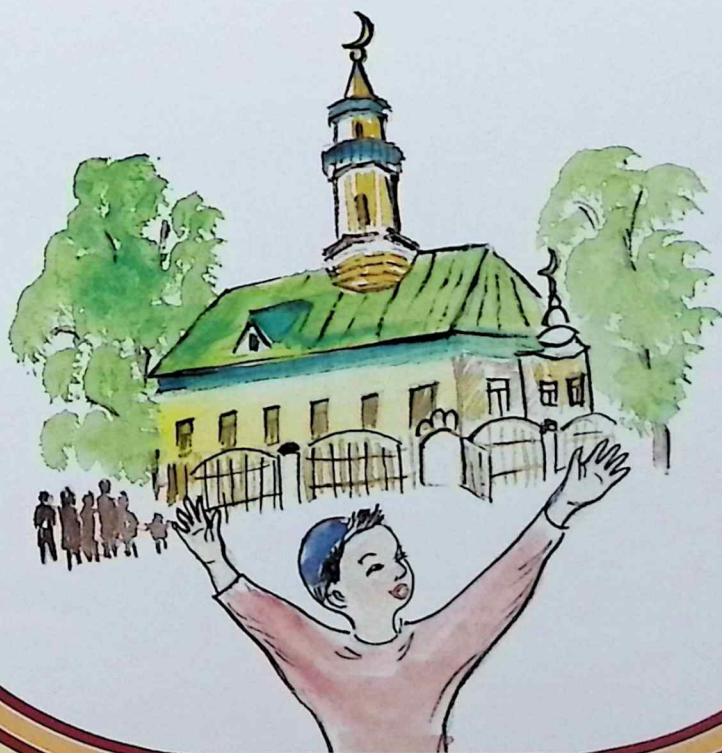

НИШЛӘР ИДЕН?

Әтисе әйтте улына:

– Нишләр иден әгәр, улым,
Президент була калсаң?
Бөтен хакимиятне син
Үз кулларыңа алсаң?

– Мин бу турыда, әтием
Күптән уйладым инде.
Һәрбер авылда мәчетләр
Салдырыр идем, – диде.

Булмаслар иде, этием,
Әфьюнчылар*, караклар.
Жинаять тә булмас иде,
Эчелмәсә шәрабләр.

Балаларын югалтудан
Курыкмаслар әниләр.
Күз яшьләрен түкмәс иде,
Авырмаса нәниләр.

Булмас иде аерылулар,
Кайтса халык диненә.
– Рәхмәт, улым, уң дәрәс,
Бәхетләр яусын сиңа.

* Әфьюнчы – наркоман.

ДҮРТҮҮЛҮКЛӘР

Үтеп бара ташбака,
Киттем атланып аңа;
Бара-бара хәлем бетте,
Бер карыш – үткән ара.

Атка атландырды эткэй —
Атым очты да китте.
Кинэт атым туктап калды.
Әллә... бензины бетте?

“ТАПКЫР” ГАЛИ

Гали бигрэк шук, шаян,
Бер дэ тыныч утырмый,
Укытучы апабызны
Әлләни тыңлап тормый.

География дәресендә
Нидер яза партага.
“Курил утравын күрсәт” дип,
Чакыргачтын картага,

Анда карый, монда карый...
Тапмый, күпме карап та.
– Курил утравын су... баскан,
Шуңа юк ул картада, –

Диде Гали бик белдекле,
Горур кыяфәт белән.
... “Икеле” алган Галидән
Сыйныф көлә, мин көләм.

ГҮЗӘЛ

Гүзәлләрнең дә гүзәле
Безнең кечкенә Гүзәл.
Үзе гүзәл, үзе усал,
Ничек егетләр түзәр?

Егетләрне яратмый ул,
Йодрык белән сыйлый.
– Ник кыйныйсың? – дисәң, әйтә:
– Кыйныйсым килгәч, кыйныйм.

Эх, син, Гүзәл, чибәркәй,
Кыланма инде шулай.
Матурлыгың күренмәс,
Сугышып йөрсәң болай.

ХУШ КИЛӘСӨЗ!

Бакчада уйный Гүзәл,
Савыт-сабалар тезә.
Кәстрүлгә балчык салган,
Имештер, камыр изә.

Кунаклар килергә тиеш –
Тизрәк коймак пешерим;
Катыгым да эзер булган,
Кар базаына төшерим.

Хуш киләсөз, күбәләкләр,
Хуш киләсөз, чәчәкләр!
Сезнең өчен бар да эзер:
Пәрәмәчләр, чәкчәкләр,

Вак бөлешләр, өчпочмаклар,
Гөбәдия, каймаклар;
Табаларда чыжлап ята,
Май эчендә коймаклар.

Хуш киләсез, тургай, чыпчык,
Хуш киләсең, сандугач!
Озакламый килеп житәр
Аеры койрык карлыгач.

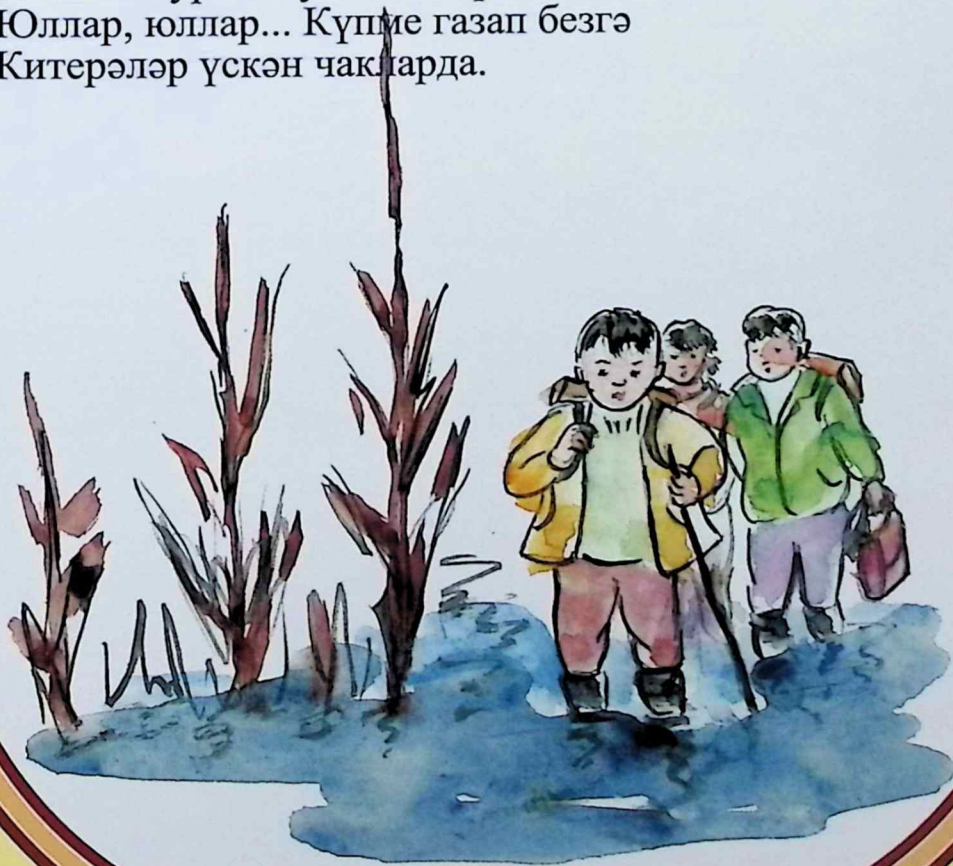
Хуш киләсез, хуш киләсез,
Хуш киләсез, кунаклар!
Кунакларны каршылагыз,
Сез – сөекле куаклар!

АВЫЛ БАЛАЛАРЫ ЗАРЫ

Юл газабы – гүр газабы, диеп,
Әйтеп килгән элек бабайлар.
Юл газабын инде күрөп үсә
Күкрәндедә туган балалар.

Язын-көзен чыгалмаслык сазлык,
Кышын буран шушы якларда.
Юллар, юллар... Күпме газап безгә
Китерәләр үскән чакларда.

Безнең дә бит килә рәхәтләнеп
Шаярасы, уйный, көләсе,
Катнашырга төрле бәйрәмнәрдә,
Цирк, театр килә күрәсе.

Сабантуйлар үтә төрле жирдә.
Берсен дә без аның күрмибез;
Түрәләргә барып житсен диеп
Зарыбызны сезгә сөйлибез.

Эй, түрәләр! Күз салсагыз иде...
Авыр үтә безнең балачак.
Юлларыбыз шома, тигез булса,
Якты булыр безнең киләчәк.

МӨЧЕ БАЛАСЫ

“Мияу-мияу” дип тилмерә,
Ул кемнең соң баласы?
Нәрсә сорап жәфалана
Икән йөрәк парәсе?

– Күрмисезмени мине?
Мин бит мәче баласы!
Тизрәк үсәр өчен миңа
Сөтне кайдан табасы?

Мияу-мияу, сөт кирәк,
Ит кирәк, каймак кирәк.
Үскәч, миндәй батыр мәче
Дөньяда булыр сирәк!

ПОНИ

– Сезнең кебек мин дә нәни,
Бик кечкенә ат – пони.
Циркта булган балалар
Мине, әлбәттә, таний.

Бүген бакчада йөрим мин
Балалар шатландырып.
Тормыймын ялындырып,
Йөгертәм атландырып.

ГӨРӨЙ ТӨШӨ

Төш күрә бер шук малай,
Шук малай, ялкау малай –
Исеме аның Гәрәй.
Ә төшө аның болай:
“Союз-3”тә – өч аю,
Алар уенда – баю;
Баеп алгач, ансат кына
Чит илгә чыгып таю.
“Союз-3”тә – өч малай:
Гали, Вәли һәм Гәрәй.

Гали – банкир, Вәли – тапкыр,
Ә Гәрәй – шөләй-вөләй.
Рәхәтләнеп бәхәсләшә
Гали, Вәли һәм Гәрәй;
Бәхәс беткәч, жырлашалар.
Жырлары менә болай:
“Алла бирсә, баербыз,
Бай кызларын алырбыз;
Самолетларга утырып,
Чит илләргә чабырбыз.

Гали китәр Татрларга,
Вәли китәр Канарга;
Гәрәй китәр атын жигеп
Вәлиләргә утынга...”.
Менә шундый төш күрөп,
Гәрәй куркып уянды;
Сикереп торып түшәгеннән,
Кулларына таянды.
Уйга калды Гәрәебез:

“Ник минем бәям болай?
Мин алардан киммени,
Утын ташырга шулай?
Юк, дуслардан калышмам,
Түгел мин шәләй-вәләй!”.
Төштә алган сабактан
Гәрәй килде акылга.
Ялкаулыгын ташлады да
Төштә малай асылга.

ТАБЫШМАКЛАР

Сөтне күп жыеп кайта.
Мөгрәп кайта “Му-му” диеп.
Йогыртны да, милки вей да
Бирә безгә ул, сөеп.

Йә, әйдәгез, уйлык бергә,
Үземә генә кыен.
Барыбыз да әйтик әле,
Бу була инде (Сыер).

Мияубикә, мыраубикә
Сөтне бик тә ярата;
Көндезләрен мырлап кына
Мич башында тик ята.
Кич життеме, тычканнарның
Муенын борып ата. (Мәче)

Ыңгыраша көн дә, төн дә,
Гел уфылдый, көрсенә,
Быкырдыкны бик яратып,
Борыны белән жир сөрә.

Тыңлаусыз, пычрак малайга,
“Чучка малай син” диләр.
Бөтен хайван арасында
Юк бит аңарга тиңнәр.

Йөри гел пычрак эчендә,
Тубыктан аңа дингез.
— Кем булыр бу, ә, балалар?
Исеме ничек? (Дуңгыз)

Бигрэк юмарт бу хайван,
“Мә-ә, бә-ә” дип кенә тора;
Оекбаш та, бияләй дә –
Бернәрсә дә кызганмый.
Теләсә нәрсә сора.

Йон да бирә, сөт тә бирә...
Сыйлый да безне, сыйлый.
Бүтән башка сүзне белми,
“Мә-ә...” дип кенә сөйли.

Жәен-көзен симез ул,
Язлар житсә, ябык ул.
Кем икәннен ялгышмыйча
Әйтегезче! (Сарык ул)

Язлар житсә, яшәрә,
Көзләр житсә, саргая;
Кышлар житеп, шәрә калгач,
Ямьсезләнә, картая. (Агач)

Сакалы бар, мөгеze бар,
“Бә-ә-ә” диеп кычкыра.
Күрми калсаң, бик тиз генә
Күрше бакчага шыла.

Кирелеге килгән чакта,
Аяк терәп гайрәт чәчә;
Бу хайван кем була инде?
– Кем булсын? Кире Кәжә.

– Табышмак әйтәм сезгә.
Жавабы аның бер сүздә.
Сездә юк ул, эзләмәгез,
Була ул бары бездә.
(Б хәрефе)

Кәжәдә бар,
Сарыкта юк.
Бажада бар,
Абзыйда юк.
(Ж хәрефе)

“Таң, киң, мең” дигән сүзләрне
Гел әйтергә яратам.
Мин һәрвакыт бу сүзләрне
Борыным белән яңгыратам.
(Ң хәрефе)

1000 Ң

Берэр нэрсэ бирер булсак,
Эйтэбез гел “мэ” диеп.
Ишетмэгэн чагыбызда
Без сорыйбыз “э-э-э?” диеп.
(Э хэрефе)

Һәйкәлдә мин – беренче,
Шәһәрдә мин – уртада.
“Төһәһ” дигән шомлы сүздә
Торамын иң азакта.
(Һ хәрефе)

Башым тимер, гәүдәм агач,
Агач гәүдәм ялангач.
Мин тир түкмим, арый белмим...
Эшлим, ирләр ялынгач.
(Балта)

Аучы күрсәм, калтырыйм.
Бүре күрсәм, зерелдим.
Эзләр бутап йөгөргәндә
Куркуымнан дерелдим.

Кышын ап-ак тун киям,
Язын-көзен – сорыны.
Тәмле тамак. Бик яратам
Кишер белән солыны.

Үзем йөгөрек, үзем куркак.
Артык шукмын, бик шаян.
– Исемемне беләсезме?
Исемем минем (Куян).

Үзем кечкенә,
Тәнем — гел энә.
Беркем тиялмый
Шуңарга миңа.
(Керпе)

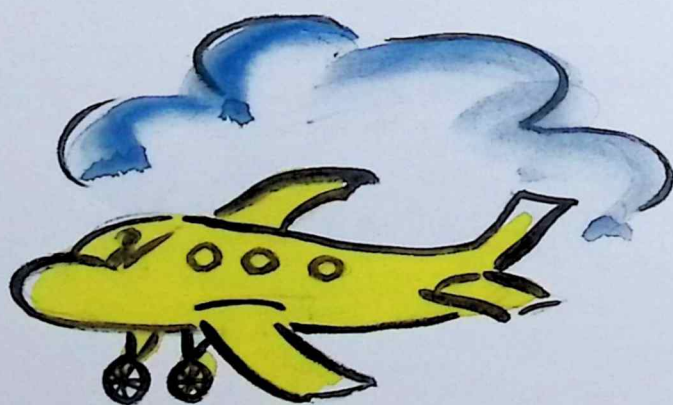

Мин – елгалар буа торган
Ап-ак тешле төзүче,
Агачларны пычкысыз,
Тешем белән өзүче.

Көндөз йоклыйм, төнлә эшлим,
Туным белән затлымын.
Балык кебек суда яшим,
(Кондыз) дигән атлымын.

Кышлар житсә, чаңгы шуа,
Жәйләр житсә, тәгәри.
Очам дисә, канаты бар,
Жирдә дә йөгереп йөри.
(Очкыч)

Ботаклардан ботакларга
Сикерәм, уйныйм, көләм.
Чикләвек белән сыйлагыз,
Сыйлагыз җимеш белән!

Килегез, дуслар, минем янга,
Иртәгә бездә җыен.
Кунакка сезне чакыра
Урман дусыгыз (Тиен).

ЭЧТӨЛӨК

Автор турында кыскача гына.....	3
Куян бүлөгө.....	4
Зилэ.....	5
Алмаз рәсем ясый.....	6
Акбай.....	7
Бакалар.....	8
Таң ата.....	9
Өтөч.....	11
“Ике”ле.....	12
Шәһәр кызы.....	13
Кошларга.....	15
Алма.....	16
Нишләр иден?.....	17
Дүртыюллыклар.....	19
“Тапкыр” Гали.....	20
Гүзэл.....	21
Хуш киләсез!.....	22
Авыл балалары зары.....	24
Мәче баласы.....	26
Пони.....	27
Гәрәй төше.....	28
Табышмаклар.....	30

Издание для детей и юношества

Абдрахманова Гульфизар Хайретдиновна

МАЛЕНЬКИМ ДРУЗЬЯМ

(Стихи и отгадки на татарском языке)

Редакторы Минзат Ибәтуллин

Рецензенты Әлмир Нәбиуллин

Техник редакторы Назлыгөл Камалова

Корректоры Әлфия Хисамова

Бизәүчесе Владимир Бутов

Рәссамы Роза Әминова

ИБ № 47

Басарга кул куелды 15.12.2006.

Кәгазь форматы 60×90^{1/8}. “Тоhoma” гарнитурасы. Офсет басма.

Компьютерда жыелды. Заказ № 002. Тиражы 1000 данә.

Лицензия на издательскую деятельность ИД № 03237, выдана
Министерством РФ по делам печати, телерадиовещания и средств
массовых коммуникаций 10.11.2000.

Код издательства 221

Төмән өлкә татар китап нәшрияты

625504. Төмән өлкәсе, Боровский касабәсе, Советская ур., 15А.

Тюменское областное татарское книжное издательство

625504. Тюменская обл., п. Боровский, ул. Советская 15А.

Тел.: (3452) 723-924.

Макет подготовлен в ООО «Издательский центр “Академия”»
625023, г. Тюмень, ул. Одесская, 50, тел./факс: (3452) 28-05-03.

Отпечатано в типографии «Белый пароход»®

